

**dienas
bizness**

Ceturtdiena, 2018. gada 10. maijs
Redaktore: Ingrida Dracovska
Tālr. 67063108, e-pasts: bizness@db.lv

13

Šī gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Krimināllikumā, ar kuriem likums tika papildināts ar pantu, kas paredz kriminālatbildību par vajāšanu. Sarunvalodā šo darbību mēdz apzīmēt arī ar terminu *stalkings*. Krimināllikumā vajāšana (sarunvalodā *stalkings*) ir definēta kā vairākkārtēja vai ilgstoša citas personas izsekošana, novērošana, draudu izteikšanu šai personai vai nevēlama saziņa ar šo personu, ja tai ir bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību. «Vajāšana ietver atkārtotus gadījumus, kas individuāli var būt vai nebūt nekaitīgas darbības, taču kopā tās grauj cietušā drošības sajūtu un izraisa ciešanas, bailes vai trausmi. Vajāšanu var izdarīt vairākos veidos – tā var izpausties kā uzmācīga komunikācija, miera traucēšana, sekošana, ilgstoša uzturēšanās vienā vietā, lai novērotu citu personu, vai citas personas aizskaršana jebkurā citā līdzīgā veidā bez likumīga iemesla. Tā var izpausties kā pietuvošanās personai vai tās konfrontēšana, ierašanās personas darba vietā vai sazināšanās ar darba devēju, darba kolēģiem vai ar kaimiņiem. Vajāšanu var realizēt, arī vienkārši atrodoties pie personas privātpašuma vai iekļūstot tajā, sūtot, piegādājot, novietojot materiālu vai objektu vajātajai personai pieejamā vietā bez jebkāda iemesla. Vajāšana var ietvert arī informācijas ievākšanu par personu, komunicēšanu ar vajātajai personai tuvu cilvēku.» skaidro zvērēnāta advokāte Viktorija Jarkina, Sorainen vadošā speciāliste un Balto apkaklīšu noziegumu prakses vadītāja Latvijā.

Lielā problēma

«2018. gada pirmajos četros mēnešos jau ir sākti 11 kriminālprocesi un viens ir nodots kriminālvajāšanas uzskāšanai,» informē Gita Gžibovska, Valsts policijas Sabiedrisko attiecību nodaļas vecākā speciāliste. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs Jānis Rozenbergs norāda, ka līdz šim, visticamāk, nevar runāt par kādu stabili un zināmu šīs normas piemērošanas interpretāciju un praksi, jo tā ir jauna. Viņam savā darbā līdz šim nav bijusi saskarsme ar kriminālprocešiem, kas tiktu veikti par kādas personas vajāšanu. Arī V. Jarkina teic, ka līdz šim neviens no viņas pārstāvētā biroja klientiem nav vērsies tieši ar šādu problēmu. Tomēr var pamatoti uzskatīt, ka personu vajāšana ir liela problēma valstī mērogā. Saskaņā ar 2014. gada martā publicēto Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras pētījumu kopumā 18% sieviešu savas dzīves laikā ir cietušas no vajāšanas. Katra piektā (21%) sievietē, kas cietusi no vajāšanas, norādīja, ka tā ilga vairāk nekā divus gadus. 14% sieviešu sapēma atkārtotus aizvainojumus vai draudzošus zvānus no vienas un tās pašas personas, 8% sieviešu tika izsekotas, 3% – pieredzēja, ka viena un tā pati persona atkārtoti bojā viņu īpašumu. Katru desmito sievieti vajāja bijušais partneris. Latvijā viens no pedēģa laikā publiski izskanējušajiem vajāšanas gadījumiem noticis Ogrē, kur policija ir apcietinājusi recidivistu, kurš ilgstoši apdraudēja kādu sievieti un viņas mazgadīgo meitu. Viņš no cietuma iznāca pirms dažiem gadiem un abas vajāja. Kopš atgriešanās brīvībā viņš ilgstoši draudēja ne vien kaimiņiem un Valsts policijai, bet arī pašvaldības un sociālā dienesta darbiniekiem, ziņoja LSM.

Ar nodomu un atkārtoti

Atsaucoties uz Krimināllikuma grozījumu anotāciju, J. Rozenbergs teic, ka šāda Krimināllikuma papildinājuma mērķis ir pilnveidot tiesisko regulējumu

Vajāšana var izpausties kā uzmācīga komunikācija, miera traucēšana, sekošana, ilgstoša uzturēšanās vienā vietā, lai novērotu citu personu, vai citas personas aizskaršana jebkurā citā līdzīgā veidā bez likumīga iemesla.

KRIMINĀLLIKUMS

Vajāšanu sāks sodīt

Šī gada pirmajos četros mēnešos ir sākti vienpadsmit kriminālprocesi par vajāšanu, viens ir nodots kriminālvajāšanas sākšanai

”Līdz ar tehnoloģiju attīstību un cilvēku socializāciju, izmantojot internetu un sociālos tīklus, tieši vajāšanai internetā ir vislielākais attīstības potenciāls,

VIKTORIJA JARKINA,
ZVĒRĒNĀTA ADVOKĀTE.

mu ar vardarbības novēršanu saistītos jautājumos atbilstoši Eiropas Padomes 2011. gada 11. maija Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenei novēršanu un apkarošanu. Konvencijas paskaidrojošā ziņojumā norādīts, ka vajāšana ir jebkāda tāda atkārtota draudīga izturēšanās pret konkrētu personu, kas iedvēš šai personai bailes. Draudīga izturēšanās var būt vairākkārtēja citas personas izsekošana, iesaistīšanās nevēlamā saskarsmē vai paziņošana par to, ka tā tiek novērota. Tā var būt fiziska sekošana vardarbības upurim, ierodoties viņa darba vietā, sporta vai izglītības iestādē, kā arī sekošana vardarbības upurim virtuālajā vidē. Iesaistīšanās nevēlamā saskarsmē ir arī aktīva sazināšanās ar vardarbības upuri, izmantojot jebkādas pieejamas sakaru līdzekļus. Pedējos gados vērojams, ka ES valstīs vajāšana tiek noteikta kā īpašs noziedzīga nodarījuma veids, vienlaikus piedāvājot cietušajiem nepieciešamo aizsardzību, jo vajāšana ir atkārtotu darbību kopums. Vismaz 15 ES valstu krimināllikumos ir īpaša norma, kas attiecas uz vajāšanas sodīšanu. Tā kā vajāšanas paņēmieni var būt dažādi un laika gaitā arī mainīties, attīstoties digitālajām tehnoloģijām, lielākā daļa valstu, kas atzīst vajāšanu par sodāmu noziedzīgu nodarījumu, normatīvajos aktos neiekļauj izsekojošu darbību uz-

skaitījumu, vienlaikus saglabājot divus būtiskus elementus – atkārtotu uzvedību un nodomu.

Dažādas izpausmes

G. Gžibovska norāda, ka vajātājs bieži ir upurim tuvu pazīstams cilvēks. Bieži vien vajātājs ir vīrietis, kurš vēlas attiecības ar sievieti, taču otra puse to nevēlas. Nereti starp vajātāju un upuri padarības ģimenei novēršanu un apkarošanu ir atšķirīgas – no uzmācīgas komunikācijas, miera traucēšanas, sekošanas, ilgstošas uzturēšanās vienā vietā, lai novērotu citu personu, līdz pat došanās uz personas darbavietu vai sazināšanās ar darba devēju, darba kolēģiem vai kaimiņiem,» saka G. Gžibovska. Lai varētu sākt kriminālprocesu par vajāšanu, mīnētājam darbībā jābūt vairākkārtējam vai ilgstošam. Tāpat, lai darbības atzītu par vajāšanu, ir jāpastāv objektīviem apstākļiem, kas liecina par to, ka vajātājs varētu nodarīt kaitējumu personai vai tās tuviniekiem, piemēram, ir ziņas par to, ka vajātājs agrāk ir varmācīgi izturējies pret vajāto, tā tuviniekiem vai citām personām, ka tas ir bijis agrāk sodīts par vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tāpat vajātājam var būt objektīvi motīvi apdraudēt pieminēto

personu drošību – atbēriba, greisirdība vai mantkārbība.

Turpinās internetā

V. Jarkina stāsta, ka 2014. gada martā publicētā ES Pamattiesību aģentūras pārskatā *Vardarbība pret sievietēm – ES mēroga apsekojumā*, kas veikts 28 ES valstīs, secināts, ka katrā trešā sievietē savā dzīvē ir piedzīvojuši kādu no vardarbības veidiem, savukārt aptuveni katrā desmitā sievietē kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojuši kādu no kibervardarbības veidiem, tostarp kibervajāšanu. Šādas darbības var būt aizskarošas vai apdraudzošas e-pastu, izziņu vai tūlītējo ziņojumu sūtīšana, aizskarošu komentāru publicēšana internetā un intīmu fotogrāfiju vai video publicēšana internetā vai izmantojot mobilo tālruni. «Kibervajāšanu piemērotāk ir uzskatīt par reālas dzīves vajāšanas turpinājumu. Piemēram, partnera vai bijušā partnera kibervajāšanai raksturīgi tie paši paņēmieni, kas bezsaistiski vajāšanai, tāpēc tā jāuzskata par intīmu partneru vardarbību, ko veicina tehnoloģijas iespējas,» viņa norāda. Lai darbības varētu uzskatīt par kibervajāšanu, tām jānotiek atkārtoti un tās jāveic vienai un tai pašai personai. «Līdz ar tehnoloģiju attīstību un cilvēku socializāciju, izmantojot internetu un sociālos tīklus, tieši vajāšanai internetā ir vislielākais attīstības potenciāls,» norāda V. Jarkina.

Anda Asere